

Regionalny Program Operacyjny
Województwa Łódzkiego
na lata 2014-2020

Stanowisko Pozarządowych Organizacji Ekologicznych

Polska Zielona Sieć

Łódź - Kraków 2014

Jodły górskie (*Abies lasiocarpa* subsp.) (wyhodowane z nasion pochodzących z Shelter Bay w Kolumbii Brytyjskiej w Kanadzie) w Arboretum w Rogowie - fot. Crusier

Celem stanowiska jest zapewnienie pełniejszej realizacji zasady zrównoważonego rozwoju w Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2014-2020. Stanowisko wypracowane zostało w oparciu o rekomendacje wypracowane podczas warsztatów dotyczących włączenia pozarządowych organizacji ekologicznych w proces programowania funduszy UE na poziomie regionalnym. Przy opracowaniu stanowiska wykorzystano również wyniki analizy dotyczącej Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 w aspekcie zrównoważonego rozwoju oraz zawarte w analizie rekomendacje na kolejny okres. Adresatem stanowiska jest odpowiedzialny za przygotowanie RPO Urząd Marszałkowski oraz inni partnerzy zaangażowani w proces programowania - ma ono posłużyć jako punkt wyjściowy do debaty dotyczącej wykorzystania RPO w latach 2014-2020 dla rzeczywistej realizacji zrównoważonego rozwoju regionu.

Koordynowany przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć proces włączania organizacji ekologicznych w programowanie RPO jest realizowany we wszystkich 16 województwach w ramach projektu „Fundusze Europejskie dla zrównoważonego rozwoju - partycypacja społeczna w programowaniu przyszłego okresu budżetowego po 2013” przy wsparciu Szwajcarii ze środków szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Stanowisko Pozarządowych Organizacji Ekologicznych

Organizacje pozarządowe, mając na uwadze prace nad opracowaniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 (RPO WŁ), wyrażają swoje stanowisko na temat warunków ramowych, jakie powinny zostać stworzone dla wdrażania środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) w nowej perspektywie finansowej. Spełnienie warunków wskazanych w niniejszym stanowisku zagwarantuje efektywne wykorzystanie funduszy UE na rzecz zrównoważonego rozwoju województwa, powodując że przedsięwzięcia wspierane w ramach RPO Województwa Łódzkiego będą wychodzić naprzeciw globalnym, regionalnym i lokalnym wyzwaniom środowiskowym, poprawiając jakość środowiska regionu, a tym samym jakość życia społeczeństwa. Wdrożenie opracowanych przez nas rekomendacji przyczyni się również do wzrostu transparentności i efektywności wydatkowania środków publicznych, w tym także w wymiarze środowiskowym.

Formułując nasze stanowisko bierzemy pod uwagę aktualne potrzeby i wyzwania związane z efektywnym korzystaniem z zasobów naturalnych, przeciwdziałaniem utracie różnorodności biologicznej i zmianom klimatu oraz adaptacją do tych zmian. Opieramy się na analizach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013 w kluczowych środowiskowo obszarach, alokacji środków i sposobu wdrażania tego Programu, w tym w kontekście zasady zrównoważonego rozwoju. Odnosimy się również do dokumentów, które powstały w trakcie prac nad RPO WŁ.

Stanowisko nasze ma z założenia charakter postulatów dotyczących istotnych środowiskowo kwestii, które naszym zdaniem powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie zarówno w zapisach RPO WŁ, jak i w przygotowywanym w dalszej kolejności Szczegółowym Opisie Priorytetów czy też w kryteriach wyboru projektów.

W kontekście prac nad RPO WŁ i jego późniejszymi uszczegółowieniami organizacje pozarządowe stwierdzają jak poniżej.

Zagadnienia ogólne

1) Zrównoważony rozwój

RPO WŁ (w wersji z marca 2014 roku) wymienia wśród zasad horyzontalnych zasadę zrównoważonego rozwoju. Wątpliwe jest jednak to czy Program definiuje taki rozwój jako ten, w którym potrzeby obecnego pokolenia mogą być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie, tj. pozwala on zagwarantować, że dzisiejszy wzrost nie będzie zagrażał możliwościom wzrostu przyszłych pokoleń. Horyzontalne wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju w kontekście wdrażania środków EFRR i EFS oraz globalnych wyzwań środowiskowych nie może ograniczać się do finansowania „przedsięwzięć minimalizujących oddziaływanie działalności człowieka na środowisko”.

Analiza opisów osi priorytetowych RPO WŁ dowodzi, że horyzontalne traktowanie w Programie zrównoważonego rozwoju, poprzez opisane w SEKCJI 11. ZASADY HORYZONTALNE „ustalenie minimalnych wymogów, do których należeć będą m.in. racjonalne gospodarowanie zasobami, ograniczenie presji na środowisko, uwzględnianie efektów środowiskowych w zarządzaniu, podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa”, dowodzi, że w dużej mierze są to wyłącznie deklaracje. W opisach osi priorytetowych odzwierciedlenia nie znalazły także takie elementy realizacji zasady zrównoważonego rozwoju jak „zachowanie zasad polityki przestrzennej”, w tym w szczególności podkreślane w SEKCJI 11 uwzględnianie przez przedsięwzięcia zaplanowane do wsparcia w ramach RPO WŁ „działań na rzecz przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego” oraz „zrównoważonego podejścia, zwłaszcza w aspekcie niskoemisyjnym (...)”.

W SEKCJI 11 Programu mowa jest też o „premiowaniu w kryteriach wyboru projektów przedsięwzięć uwzględniających np. stosowanie zasady Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw (CSR), eko-innowacji i oszczędności zasobów w ramach m.in. OP I; „zielone miejsca pracy” w ramach m.in. OP V; projekty inwestycyjne z ponownym wykorzystaniem terenu zamiast ekspansji na tereny niezabudowane (...), jak również przyczyniające się do powstrzymania żywiołowego rozlewania się miast, zapobiegania rozpraszaniu zabudowy i przeciwdziałania chaosowi przestrzennemu, kształtowaniu przestrzeni publicznych w maksymalnie możliwym zakresie przyjaznych dla mieszkańców i sprzyjających zachowaniom niskoemisyjnym, zapewniających dbałość o estetykę i dopasowanie do otoczenia z poszanowaniem kontekstu przyrodniczego, kulturowego i społecznego – OP III,

OP IV; zastosowanie zielonych zamówień publicznych (...); zastosowanie zasady „zanieczyszczający płaci” i „użytkownik płaci” w odniesieniu do finansowania infrastruktury poprzez obowiązek zgodności finansowanych interwencji z odpowiednimi regulacjami unijnymi i krajowymi”. W celu rzeczywistego wdrażania środków finansowych RPO WŁ zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, Strategią Zrównoważonego Rozwoju UE oraz Strategią Europa 2020, sugerowane w RPO WŁ kryteria powinny mieć charakter dopuszczający, a nie jedynie premiujący.

Biorąc pod uwagę powyższe oraz fakt, iż Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013 postrzegał realizację zasady zrównoważonego rozwoju nie przez pryzmat jakości życia obywateli związanej ściśle z jakością środowiska, a raczej przez pryzmat wzrostu atrakcyjności i konkurencyjności województwa, koniecznością staje się zmodyfikowanie Programu na lata 2014-2020 i takie opracowanie Szczegółowego Opisu Priorytetów oraz kryteriów wyboru projektów, aby zagwarantować rzeczywiste horyzontalne wdrożenie tej zasady. Zrównoważony rozwój województwa łódzkiego, przy wsparciu środków z EFRR i EFS w nowej perspektywie finansowej, wymaga:

- wprowadzenia do wszystkich osi priorytetowych Programu określonych typów projektów tj. zawierających rozwiązania zapobiegające utracie różnorodności biologicznej i przeciwdziałające zmianom klimatu, adaptacyjne do tych zmian oraz inne prośrodowiskowe, ekoinnowacyjne rozwiązania, zawierające elementy edukacji ekologicznej,
- wprowadzenia kryteriów zrównoważonego rozwoju, kryteriów promujących rozwiązania prośrodowiskowe oraz kryteriów społecznej odpowiedzialności biznesu¹ jako kryteriów wyboru projektów we wszystkich osiach priorytetowych i działaniach,
- wprowadzenia dla wszystkich typów projektów kryteriów formalnych (dopuszczających), związanych z efektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, w tym kryteriów związanych z efektywnością energetyczną,
- zaplanowania adekwatnych do wyzwań środowiskowych alokacji środków na poszczególne osie priorytetowe, działania, typy projektów i kategorie interwencji funduszy UE, przy czym stabilność alokacji musi być zagwarantowana (zmiany jedynie w wyjątkowych przypadkach),
- zaprojektowania wskaźników produktu i rezultatu, w tym rezultatu strategicznego, mierzących faktyczne wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju² i społecznej odpowiedzialności biznesu na poziomie wszystkich osi priorytetowych, działań i poszczególnych przedsięwzięć,
- zbilansowania Programu i poszczególnych jego osi priorytetowych tak, by były co najmniej neutralne dla klimatu i różnorodności biologicznej. RPO WŁ musi wychodzić naprzeciw, nie tylko globalnemu wyzwaniu środowiskowemu, jakim są zmiany klimatu, ale i problemowi utraty różnorodności biologicznej, w stopniu zdecydowanie większym niż w obecnej perspektywie finansowej.

Organizacje pozarządowe zwracają uwagę, że tylko takie kompleksowe podejście pozwoli, by środki dostępne w RPO WŁ w latach 2014-2020 wspierały zrównoważony rozwój województwa, poprawiając jakość środowiska i jakość życia społeczeństwa regionu.

Postulujemy, aby zgodnie z intencją Komisji Europejskiej i Strategii EUROPA 2020 uwzględniono możliwość finansowania projektów zintegrowanych, wieloaspektowych, służących zrównoważonemu rozwojowi lokalnemu³. Wymaga to wdrożenia nowych narzędzi proponowanych przez Komisję Europejską i uwzględnionych w założeniach Umowy Partnerstwa - Porozumieniu Partnerskim KE z Polską: RLKS (Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność) oraz ZIT (Zintegrowane Inwestycje Terenowe). O ile Program, w wersji z marca 2014 roku, uwzględnia zintegrowane inwestycje terenowe, to rozwój lokalny kierowany przez społeczność nie znalazł w nim odzwierciedlenia⁴. Oczekujemy, iż RPO WŁ wyjdzie naprzeciw zwiększeniu udziału społeczności lokalnej w zarządzaniu rozwojem województwa. Współpraca i wspólne definiowanie potrzeb i problemów oraz propozycji ich rozwiązań prowadzi do spójnego i zrównoważonego rozwoju danego obszaru i powoduje wzrost aktywności lokalnej społeczności oraz przyczynia się do budowania kapitału społecznego.

2) System oceny i wyboru projektów, wdrażanie Programu

RPO WŁ przewiduje możliwość wyboru projektów w trybach konkursowych i pozakonkursowych. W oparciu o analizy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013, jego kolejnych uszczegółowień i sprawozdań z wdrażania oraz doświadczeń z innych województw, organizacje pozarządowe wskazują na konieczność:

- ograniczenia projektów wybieranych w trybie pozakonkursowym, co do ilości projektów i alokacji środków. Tryb pozakonkursowy powinien mieć zastosowanie jedynie w przypadku inwestycji celu publicznego, mających rzeczywisty charakter

¹ CSR (corporate social responsibility)

² vide np.: Wskaźniki zrównoważonego rozwoju, T. Borys (red.), Warszawa-Białystok 2005

³ np. ekologiczne budownictwo autonomiczne (budynki zero energetyczne wykorzystujące OZE i system zarządzania energią, realizowane wedle standardów wysokiej jakości środowiskowej w budownictwie, ekologiczne), tworzenie BioRegionów (zintegrowane partycypacyjne projekty zrównoważonego rozwoju lokalnego wokół obszarów przyrodniczo cennych, w oparciu o ekoturystykę i turystykę zrównoważoną).

⁴ RPO WŁ na lata 2014-2020 zakłada: „Umożliwienie społecznościom lokalnym inicjowania i realizacji w sposób partycypacyjny działań rozwojowych nastąpi poprzez wykorzystanie w województwie łódzkim potencjału organizacyjnego i ludzkiego, powstałego w ramach m.in. podejścia LEADER. Potencjał instytucjonalny Lokalnych Grup Działania wypracowany w okresie programowania 2007-2013 zostanie wykorzystany poprzez włączenie tych podmiotów do katalogu beneficjentów RPO WŁ na lata 2014-2020”.

strategiczny czy systemowy dla całego regionu⁵, spełniających wszystkie kryteria formalne (dostępu) i merytoryczne, w tym – jak napisano wcześniej – kryteria zrównoważonego rozwoju, promujące rozwiązania prośrodowiskowe oraz społeczną odpowiedzialność biznesu. Ograniczenie do strategicznego minimum (dalekiego od interesów politycznych) stosowania trybu pozakonkursowego jest szczególnie istotne dla przejrzystości procesu wyboru beneficjentów, wykluczania działań mających charakter korupcyjny. Program powinien wskazywać projekty strategiczne. Powinny być one przedmiotem konsultacji społecznych, w ramach których upublicznia się również oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć wskazanych do wsparcia ze środków EFRR i EFS w perspektywie 2014-2020,

- stosowania oceny wniosków w oparciu o merytoryczne kryteria, przy jednoczesnym dostosowaniu zestawu kryteriów do celów poszczególnych działań i stosownych wyzwań środowiskowych⁶ oraz wyeliminowaniu kryteriów nakładających się⁷ oraz niepozwalających na ocenę zobiektywizowaną,
- zobiektywizowania oceny wniosków poprzez rezygnację z oceny eksperckiej i uzależnienie (powiązanie) punktacji przyznawanej w obrębie poszczególnych kryteriów od wartości odpowiednich wskaźników⁸,
- wpisywania się przedsięwzięć w zrównoważony rozwój regionu powinno być traktowane jako warunkowość (kryterium dopuszczające). We wszystkich działaniach należy wprowadzić kryteria promujące prośrodowiskowe rozwiązania, w tym (o ile to adekwatne) m.in. efektywność energetyczną, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, efektywne korzystanie z zasobów, łagodzenie i adaptację do zmian klimatu,
- wyeliminowania, poprzez odpowiednią architekturę RPO WŁ, konkurencji ze sobą wobec tych samych kryteriów, projektów o skrajnie różnych typach,
- wprowadzenia mechanizmu weryfikacji informacji podawanych przez beneficjenta na potrzeby oceny wniosków o dofinansowanie.

Należy stworzyć i wdrożyć mechanizm równomiernego i zgodnego z założeniami wydatkowania środków (ilość konkursów, czas od złożenia wniosku do podpisania umowy itp.) dla wszystkich działań we wszystkich osiach priorytetowych. Rzetelne, zobiektywizowane i otwarte na zewnętrznych uczestników (eksperti, partnerzy społeczni itp.) przeanalizowanie przyczyny zbyt wolnego wdrażania lub braku wdrażania projektów/działań w kontekście poszczególnych osi priorytetowych czy kategorii interwencji funduszy UE musi być podstawą do instytucjonalnych działań interwencyjnych, w tym m.in. do zmiany kryteriów wyboru projektów lub/i katalogu beneficjentów, zasad dofinansowania i kwalifikowalności wydatków, dodatkowej promocji konkursów, szkoleń dla beneficjentów. Rezygnacja z określonego typu projektów, czy zmiany w zaplanowanych alokacjach wsparcia funduszy UE, powinny być traktowane jako wyjście awaryjne.

Organizacje pozarządowe postulują też o szersze niż w aktualnej wersji Programu zaplanowanie wykorzystania instrumentów finansowych. W wielu priorytetach inwestycyjnych, zwłaszcza tych skierowanych do przedsiębiorców, poprzez zwrotny charakter instrumentów, mogą zwiększyć ilość zaangażowanego kapitału prywatnego w stosunku do klasycznego systemu dotacyjnego. Skutkuje to zwiększeniem ilości realizowanych inwestycji, a przez to wpływa w większym stopniu na rozwój i gospodarkę regionu. Decyzja dotycząca zastosowania (lub nie) instrumentów finansowych musi być poparta odpowiednią oceną ex-ante.

3) Monitorowanie i ewaluacja, system wskaźników oraz zmiany w RPO WŁ i dokumentach mu towarzyszących

Zasada partnerstwa musi zostać wdrożona nie tylko na etapie tworzenia RPO WŁ, ale i w trakcie jego uszczegółowienia oraz realizacji. Należy więc umożliwić społeczeństwu uczestnictwo w monitorowaniu i ewaluacji procesu wdrażania RPO WŁ – poprzez przejrzyste i systematyczne publikowanie na stronach internetowych wszystkich⁹ informacji dotyczących m.in. kolejnych wersji uszczegółowień Programu, ogłaszanych konkursów, kryteriów oceny projektów (i zmian w kryteriach wraz z uzasadnieniem), listy beneficjentów wyłonionych w poszczególnych konkursach wraz z krótkim opisem projektów otrzymujących wsparcie oraz zmian w alokacjach. Organizacje pozarządowe stoją na stanowisku, iż wszystkie informacje przekazywane Komitetowi Monitorującemu RPO WŁ (KM) powinny być publicznie dostępne, a proces monitorowania i ewaluacji realnie otwarty na głos społeczeństwa. Rola partnerów społecznych i innych członków KM powinna być również wzmocniona w ramach pomocy technicznej poprzez niezbędne wsparcie organizacyjne (koszty delegacji na posiedzenia KM) i merytoryczne (koszty zasięgania opinii u ekspertów zewnętrznych).

Należy wprowadzić mechanizm weryfikowania informacji podawanych przez beneficjenta na potrzeby oceny wdrażania Programu (zwłaszcza przy określaniu wskaźników efektu). Jak napisano wcześniej, wskaźniki efektu muszą mierzyć zrównoważony

⁵ np. zintegrowane inwestycje terytorialne; rozwiązania ograniczające w sposób znaczący i trwały bezrobocie, bezdomność, ubóstwo energetyczne; systemowe projekty zwiększające mobilność w regionie (dostęp do transportu publicznego).

⁶ patrz: postulaty dotyczące kryteriów w części stanowiska dotyczącej zagadnień ogólnych: „zrównoważony rozwój”.

⁷ powtarzających tę samą informację w różny sposób (tą wadą metodyczną obarczonych jest duża część zestawów kryteriów stosowanych w konkursach w aktualnej perspektywie finansowej).

⁸ np. dla kryterium „wpływ projektu na spójność systemu ekologicznego” punktacja powinna być przyznawana, zamiast w skali 0-3 według uznania eksperta, w oparciu o określone wskaźniki np. projekt poprawia ciągłość korytarza ekologicznego o znaczeniu lokalnym – 1 punkt, regionalnym – 2 punkty, krajowym – 3 punkty.

⁹ bez usuwania informacji archiwalnych umożliwiających śledzenie zmian.

rozwój województwa, stymulowany wsparciem ze środków EFRR i EFS oraz ściśle wiązać się z celami Regionalnego Programu Operacyjnego. Ewentualna rezygnacja z założonych w RPO WŁ wskaźników, czy zmiany ich wartości docelowych w zależności od zaawansowania wdrażania poszczególnych działań i osi jest, zdaniem organizacji pozarządowych, nieuzasadniona – podważa bowiem ideę Programu, jako przemyślanej całości.

Należy wprowadzić mechanizm „konsultacji środowiskowych” na całym etapie programowania i realizacji RPO WŁ z udziałem organizacji ekologicznych oraz instytucji odpowiedzialnych za ochronę przyrody – przy zapewnieniu odpowiedniej informacji zwrotnej dla uczestniczących w konsultacjach partnerów.

RPO WŁ i dokumenty mu towarzyszące (na lata 2014-2020) mogą podlegać zmianom – nie tylko w zakresie wskaźników, – jedynie w wyjątkowych sytuacjach. W przeciwnym razie zagrażać to będzie ich spójności, przejrzystości i poprawności, ale przede wszystkim będzie działać na szkodę beneficjentów i realizacji celów Programu.

Niezależnie od powyższego, uważamy jednak, iż każdorazowo zmianom w Programie towarzyszyć musi co najmniej analiza skutków społecznych i środowiskowych, a zmianom podejmowanym w wyniku przeglądu śródkresowego – strategiczna ocena oddziaływania na środowisko. Zmiany te powinny być również szeroko konsultowane.

Wybrane obszary tematyczne

1) Efektywność energetyczna i OZE

Organizacje pozarządowe z nadzieją przyjmują zapisy RPO WŁ w zakresie efektywności energetycznej i OZE w ramach osi priorytetowej III: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA. Popieramy, oczekując przeniesienia założeń do uszczegółowień Programu (w tym przełożenia zapisów na kryteria wyboru projektów nie tylko w osi priorytetowej III), zaplanowane dofinansowanie działań takich jak kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych, instalacje OZE w modernizowanych energetycznie budynkach, wsparcie dla realizacji planów niskoemisyjnych (w tym kampanii promujących budownictwo zeroemisyjne i inwestycje w zakresie budownictwa pasywnego, modernizacji oświetlenia miejskiego), wsparcie dla ekologicznego transportu publicznego.

Niezależnie od powyższego, apelujemy o uwzględnienie w RPO WŁ lub/i nadanie właściwego znaczenia (poprzez odpowiednie wskaźniki efektu), również w Szczegółowym Opisie Priorytetów RPO WŁ i w kryteriach wyboru projektów:

- głębokiej modernizacji energetycznej budynków i modernizacji etapowej prowadzącej do głębokiej modernizacji energetycznej ograniczającej ubóstwo energetyczne,
- wprowadzaniu systemów zarządzania energią (w tym smart metering¹⁰), które naszym zdaniem wpływają nie tylko na optymalizację kosztów, ale na oszczędzanie energii przez użytkowników, a tym samym są elementem przejścia na gospodarkę niskoemisyjną przynoszącą wymierne efekty ekologiczne,
- strategiom niskoemisyjnym, w tym (poza wspieraniem proekologicznego transportu miejskiego) ograniczaniu niskiej emisji, dofinansowania (a nie tylko promocji) budownictwa energooszczędnego: pasywnego, zeroenergetycznego i plus-energetycznego, w szczególności budownictwa ekologicznego i autonomicznego.

Projekty modernizacji energetycznej powinny prowadzić do tzw. głębokiej modernizacji energetycznej („deep retrofitting”), związanej z wykorzystaniem technologii odzysku ciepła i wysokimi parametrami termoizolacyjności, która wykracza poza efektywność kosztową. Apelujemy, aby kryteria wyboru projektów dawały pierwszeństwo projektom zakładającym jak największą oszczędność energii.

Wszystkie budynki publiczne powinny być budowane zgodnie ze standardem domu o niemal zerowym zużyciu energii. Działania te, podobnie jak głęboka modernizacja energetyczna, będą istotnym wkładem do budowy wzorcowej roli administracji publicznej w realizacji polityki wzrostu efektywności energetycznej.

Uważamy również, iż należy adekwatnie do założonych celów szczegółowych dostosować wskaźniki realizacji celów tj.:

- ustalić zmniejszenie średniego zapotrzebowania na energię o minimum 30% w obiektach w wyniku realizacji projektów modernizacyjnych,
- badać liczbę gospodarstw domowych, w których zastosowano rozwiązania zwiększające efektywność energetyczną prowadzącą do oszczędności energii wynoszącej co najmniej 30%,
- monitorować ilość zaoszczędzonej energii (Mtoe) w wyniku realizacji ww. projektów.

Dla projektów z zakresu modernizacji energetycznej audyt energetyczny przed i po inwestycji, wykonany przez uprawnionego audytora, musi być obowiązkowym elementem projektu, a jego koszt powinien być kosztem kwalifikowanym. Koszty kwalifikowane takich projektów powinny obejmować także informację/edukację skierowaną do użytkowników i osób odwiedzających budynki.

¹⁰ wprowadzonego z poszanowaniem praw obywatelskich

Zmniejszeniu zużycia energii powinny służyć także inwestycje w wymianę źródeł ciepła na bardziej przyjazne środowisku. W takich projektach każdorazowo powinno być promowane pozyskiwanie ciepła z lokalnych źródeł odnawialnych i ograniczanie współspalania.

Należy również, biorąc pod uwagę siedmioletnią perspektywę wdrażania RPO WŁ, zaplanować wsparcie dla prosumenckiej energetyki odnawialnej. W początkowym okresie, aby zainicjować inwestycje w mikroinstalacje i rozpocząć proces ich urynkwienia i spadku kosztów, niezbędne jest zniesienie barier administracyjnych i stworzenie odpowiedniego systemu wsparcia oraz realizacja pilotażowych i pomostowych programów dotacji dla mikroinstalacji OZE oraz dla mikro sieci i systemów magazynowania energii.

Dlatego też postulujemy o ustalenie w RPO WŁ wyodrębnionego działania tematycznego, związanego z finansowaniem zakupu i montażu mikroinstalacji OZE przez wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe, osoby fizyczne, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz podkategorii projektów złożonych, premiowanych w systemie oceny wniosków za ekonomiczne efekty integracji mikroinstalacji z systemami magazynowania energii (bez „mechanicznego” premiowania np. za większą liczbę technologii OZE i większą liczbę partnerów).

Należy szczególnie wesprzeć inwestycje w modernizację infrastruktury sieciowej – zarówno przebudowę sieci w celu ograniczenia strat, jak również rozwój inteligentnych sieci energetycznych i instalację mikroźródeł energii u konsumentów energii. To właśnie tworzenie nowej grupy małych producentów (prosumentów) pozwoli ograniczyć straty sieciowe, szczególnie na odcinkach sieci średniego i niskiego napięcia. Działanie to wymaga jednak budowy infrastruktury umożliwiającej „wpięcie” w sieć mikro i małych źródeł rozproszonych.

Postulujemy aby inwestycje w OZE, niezależnie od źródła energii odnawialnej, miały charakter rozproszony¹¹ lub zakres lokalny. Promowane powinny być ponadto projekty łączące inwestycje w OZE z tworzeniem struktur współpracy lokalnej – lokalnych sieci użytkowników, spółdzielni, klastrów oraz projekty opierające się na lokalnej/regionalnej produkcji i/lub serwisie urządzeń. Konieczne jest uwzględnienie możliwości realizacji zintegrowanych projektów rozwoju regionalnego/lokalnego, zawierających element inwestycji w OZE.

Wsparcie działań na rzecz zwiększania efektywności energetycznej i rozwoju przyjaznego środowiska OZE musi być dostępne dla jak najszerszego zbioru beneficjentów, w tym dla organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej.

Niezależnie od uwarunkowań programowania krajowego i regionalnego, uważamy że przejście na gospodarkę niskoemisyjną nie może abstrahować od planów dotyczących rozwoju regionalnego systemu transportowego i ograniczać się jedynie do rozwiązań w zakresie transportu miejskiego. Zrównoważenie transportu w całym regionie jest kluczowym zagadnieniem w ograniczaniu emisji CO₂.

2) Ochrona różnorodności biologicznej

W sprawozdaniu rocznym z wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007-2013 za rok 2011 odnotowano „działanie to nie cieszyło się zbyt dużą popularnością wśród beneficjentów” oraz „pełna kontrakcja w ramach działania przełoży się na osiągnięcie wskaźnika dotyczącego liczby projektów z zakresu ochrony przyrody i kształtowania postaw ekologicznych na poziomie 33,3% założonych na 2013 r., należy jednak pamiętać o obniżeniu dostępnej alokacji na to działanie o prawie 30%”. Instytucja Zarządzająca łatwo pogodziła się z niewykonaniem założeń RPO WŁ w zakresie ochrony przyrody, a środki EFRR wspierające ochronę przyrody w perspektywie finansowej 2007-2013 należy uznać za wysoce nieadekwatne do potrzeb i wyzwań w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, zwłaszcza że przeznaczone zostały głównie na dofinansowanie inwestycji infrastrukturalnych, związanych przede wszystkim z rozwojem turystyki i edukacją ekologiczną (ścieżki ekologiczne).

RPO WŁ musi wychodzić naprzeciw, zdecydowanie bardziej niż w aktualnej perspektywie finansowej, problemowi utraty różnorodności biologicznej – ochronie cennych przyrodniczo gatunków i siedlisk, ochronie i przywróceniu ciągłości korytarzy ekologicznych, minimalizacji i kompensacji skutków rozwoju infrastrukturalnego i presji na środowisko wywołanych rozwojem gospodarczym¹².

Choć w wersji RPO WŁ z marca 2014 roku w osi priorytetowej III: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA planuje się realizację m.in. priorytetu inwestycyjnego 6.4 Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także przez program Natura 2000 oraz zielonej infrastruktury¹³ to działania z zakresu rzeczywistej ochrony różnorodności biologicznej regionu ograniczono w zasadzie do opracowywania planów zadań ochronnych dla parków krajobrazowych¹⁴, budowy i modernizacji infrastruktury. I tak w przykładowych typach przedsięwzięć wymieniono (bliżej nie definiując): podniesienie standardu bazy technicznej lub wyposażenia parków krajobrazowych lub rezerwatów

¹¹ rozproszenie to powinno być „kontrolowane” konkretnymi kryteriami wdrażania i wskaźnikami ewaluacyjnymi jak np. udział sumy mocy z takich źródeł w ogólnej sumie mocy ze wszystkich źródeł istniejących.

¹² np. fragmentacja siedlisk, zmniejszanie powierzchni siedlisk, efekt bariery wywołany inwestycjami liniowymi, penetracja ludzka terenów wcześniej na nią nienarażonych.

¹³ Ochrona i przywrócenie bioróżnorodności, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie systemów ochrony ekosystemów, w tym programu NATURA 2000 oraz zielonej infrastruktury (zgodnie z Umową Partnerstwa przyjętą przez Radę Ministrów 8 stycznia 2014 roku).

¹⁴ opracowywania planów zadań ochronnych dla parków krajobrazowych nie wymieniono w przykładowych typach przedsięwzięć (informacja pochodzi z tabeli zawierającej wskaźniki rezultatu); w RPO WŁ nie ma analogicznego działania dla rezerwatów przyrody.

przyrody; budowa, przebudowa infrastruktury służącej utrzymaniu lub utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej w oparciu o gatunki rodzime; budowa lub modernizacja niezbędnej infrastruktury mającej na celu ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach wypoczynku, na szlakach turystycznych lub wypoczynkowych oraz promowanie form ochrony przyrody; budowa lub modernizacja niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywracaniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków. Projekt Programu nie wspomina o planowanym wsparciu dla ochrony czynnej zasobów przyrodniczych województwa, kontynuując podejście z perspektywy finansowej 2007-2013.

Organizacje pozarządowe apelują, by w latach 2014-2020 zabezpieczyć wdrażanie RPO WŁ w obszarze ochrony przyrody, starannie projektując warunki tego wdrażania¹⁵ w oparciu o rozpoznanie potrzeb i uwarunkowań organizacyjnych potencjalnych beneficjentów.

Należy zaprojektować odpowiednie wskaźniki efektu – odnoszące się tylko do ilości stworzonych planów zadań ochronnych dla parków krajobrazowych, ale i ilości obszarów chronionych, na których wsparto działania z zakresu ochrony czynnej, długości zielonej infrastruktury, ilości przejść dla zwierząt czy przepławek dla ryb, itp.

3) Gospodarka wodno-ściekowa

Organizacje pozarządowe zwracają uwagę na konieczność powiązania w regionalnych programach operacyjnych projektów budowy, rozbudowy i modernizacji sieci wodociągowych z budową i rozbudową sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków. Dopuszczanie do realizacji projektów ograniczających się do budowy czy modernizacji sieci wodociągowych wraz z urządzeniami uzdatniania wody byłoby kontrproduktywne w stosunku do wyzwań środowiskowych w zakresie gospodarki ściekowej. W tym kontekście z nadzieją przyjmujemy przykładowe typy przedsięwzięć przewidziane w zakresie gospodarki wodno-ściekowej w ramach RPO WŁ: „budowa, modernizacja kanalizacji ściekowej” oraz „budowa, przebudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków”.

Licząc na stworzenie skutecznych ram wdrażania w uszczegółowieniach RPO WŁ (w tym także stosowne rozszerzenie wskaźników monitorowania), postulujemy o zaplanowanie wsparcia dla przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach, na których zakładanie sieci kanalizacyjnych nie ma ekonomicznego lub/i technicznego uzasadnienia. Apelujemy o uwzględnienie i promowanie wsparcia w tym zakresie dla oczyszczalni ekologicznych.

Wnoskujemy o rozszerzenie działań związanych z kanalizacją i oczyszczaniem ścieków o działania wychodzące naprzeciw problemowi zagospodarowania wód opadowych na terenach zurbanizowanych, gęsto zaludnionych lub/i ze znaczną ilością powierzchni nieprzepuszczalnych. Dostrzegamy potrzebę budowy sieci kanalizacji deszczowej oraz oczyszczalni ścieków deszczowych, zwłaszcza na obszarach miejskich. Postulujemy o umożliwienie wsparcia w ramach RPO WŁ także dla rozbudowy i modernizacji kanalizacji deszczowej (adekwatnie do sytuacji związanej z częstością deszczów nawalnych, aktualnych trendów w charakterystykach opadów), rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków mających przejąć wody opadowe, budowy zbiorników otwartych i zamkniętych magazynujących wody opadowe (możliwe do wykorzystania w pewnym zakresie w okresie suszy), działania na rzecz zmniejszania powierzchni nieprzepuszczalnych. Działania te, możliwe do zrealizowania dzięki funduszom UE dostępnym w RPO WŁ, będą nie tylko ważnym elementem gospodarki ściekowej, ale także adaptacji do zmian klimatu¹⁶.

4) Gospodarka odpadami

Zapisy RPO WŁ nie pozwalają jednoznacznie ocenić wsparcia planowanego dla przedsięwzięć z zakresu gospodarki odpadami w perspektywie finansowej 2014-2020. Projekt dokumentu mówi o „określonych działaniach na rzecz ochrony środowiska oraz przeprowadzenie kluczowych inwestycji wynikających z dyrektywy ramowej o odpadach i dyrektywy składowiskowej ze szczególnym uwzględnieniem instalacji dla odpadów ulegających biodegradacji oraz odpadów niebezpiecznych”. Wnosimy, by w typach przedsięwzięć zostały docelowo uwzględnione również: wdrażanie nowych¹⁷ technologii w zakresie odzysku, recyklingu i zmniejszania ilości odpadów (włączając odzysk energii), zamykanie i rekultywację składowisk niespełniających wymagań ochrony środowiska, zagospodarowania osadów ściekowych.

Zwracamy również uwagę, że sposób oceny i wyboru projektów w tym obszarze będzie miał podstawowe znaczenie dla zagwarantowania gospodarki zgodnej z hierarchią postępowania z odpadami. Efekt ekologiczny w skali województwa, tak jak i w pozostałych omawianych w stanowisku obszarach, zależeć będzie z całą pewnością również od wysokości zaplanowanych alokacji.

5) Zrównoważony transport (miejski, kolejowy, rowerowy)

RPO WŁ słusznie zakłada, co odzwierciedla opis osi priorytetowej II: TRANSPORT, że dostępność transportowa powinna być rozumiana nie tylko w kontekście rozwoju gospodarczego województwa, ale i zapewnienia mieszkańcom regionu dostępu, w rozsądnym czasie, do ośrodków wzrostu, rynków pracy, edukacji, usług itp. Zaplanowane w RPO WŁ wsparcie w zakresie rozwoju transportu w dużej mierze będzie krokiem do usuwania barier przestrzennych, z którymi borykają się mieszkańcy regionu.

¹⁵ kryteria wyboru projektów, zasady kwalifikowalności wydatków, sposób finansowania (np. zaliczkowanie), szeroki katalog potencjalnych beneficjentów.

¹⁶ RPO WŁ może uwzględnić część z tych propozycji alternatywnie w priorytetach związanych z zarządzaniem ryzykiem wystąpienia powodzi.

¹⁷ choć w projekcie RPO WŁ jest mowa o wdrażaniu technologii odzysku i recyklingu podkreślenia wymaga, że wdrażane technologie muszą być nowoczesne.

Wsparcie, w ramach RPO WŁ, sektora transportowego województwa skupia się na: poprawie funkcjonalności systemu transportu zbiorowego na miejskich obszarach funkcjonalnych i obniżeniu jego emisyjności, rozwoju infrastruktury drogowej wspierającej powiązania funkcjonalne, rozwoju sektora usług logistycznych i poprawie jakości kolejowego transportu zbiorowego. Alokacje przewidziane na realizację 4 celów szczegółowych pozwalają sądzić, że rozwój transportu województwa w perspektywie finansowej 2014-2020 przy wykorzystaniu środków EFRR (i EFS w ramach cross-financingu), choć przy przewadze nakładów na inwestycje drogowe, dąży do zrównoważenia poszczególnych jego elementów i może przyczynić się do wzrostu wykorzystania transportu zbiorowego, niskoemisyjnego i zero emisyjnego (rowerowy) kosztem kołowego transportu indywidualnego. Na uwagę zasługują też planowane inwestycje w rozwój transportu multimodalnego.

Organizacje pozarządowe z aprobatą odnotowują planowane nakłady na m.in.:

- inwestycje w tabor kolejowy i infrastrukturę kolejową, w tym dworcową, zapewniające funkcjonowanie, dostępność i powszechność kolejowych połączeń regionalnych, w powiązaniu z liniami kolejowymi o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (z towarzyszącymi im działaniami promocyjno-informacyjnymi),
- stworzenie sprawnego i bezpiecznego systemu transportu zbiorowego konkurencyjnego dla transportu indywidualnego, przyczyniającego się do zmiany schematu mobilności miejskiej w kierunku bardziej zrównoważonej, zakładającej wzrost udziału transportu niezmotoryzowanego i publicznego (wyprowadzenie indywidualnego ruchu samochodowego z centrów miast, budowa dróg rowerowych, zintegrowane centra przesiadkowe, inteligentne systemy transportu, towarzyszące im działania promocyjne),
- integrację publicznego transportu zbiorowego w obrębie miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym także z liniami/sieciami komunikacyjnymi funkcjonującymi w ramach powiatowych i wojewódzkich przewozów pasażerskich.

Niezależnie od powyższego, wnioskujemy by w RPO WŁ jednoznacznie stwierdzano, iż elementem każdej inwestycji drogowej (budowa, modernizacja, przebudowa) musi być wydzielenie/budowa bezpiecznych ciągów pieszo-rowerowych, o ile takich nie ma. Postulujemy też, by kryteria wyboru projektów eliminowały rozwiązania szkodliwe dla środowiska przyrodniczego i te nieuwzględniające niezbędnych rozwiązań adaptacyjnych do zmian klimatu oraz preferowały przedsięwzięcia, których elementem jest zapewnienie i/lub poprawa spójności obszarów chronionych i korytarzy ekologicznych (zielona infrastruktura). Apelujemy o ograniczenie budowy dróg lokalnych do niezbędnego minimum i rzeczywiste ich powiązanie – poprzez odpowiednie kryteria wyboru projektów – z szerszymi koncepcjami związanymi ze zrównoważoną mobilnością miejską.

6) Edukacja ekologiczna

Organizacje pozarządowe z nadzieją przyjęły informację o tym, iż w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych wdrażane będą nie tylko środki EFRR, ale i EFS. Dzięki tym ostatnim wsparciem objęte mogą zostać działania „miękkie”, pozainfrastrukturalne. Postulujemy, by znaczącą część wsparcia przeznaczyć na edukację ekologiczną rozumianą nie tylko jako promowanie treści, nauczanie, ale także jako zdobywanie kompetencji, w tym zawodowych, mogących wspierać rozwój rynku pracy, w tym w zakresie zielonych miejsc pracy. W ramach wszystkich osi priorytetowych należy dopuścić i promować projekty, których elementem jest szeroko rozumiana edukacja ekologiczna.

Działania zwiększające świadomość ekologiczną społeczeństwa oraz jego kompetencje jako użytkownika prośrodowiskowych rozwiązań, powinny dotyczyć zarówno środowiskowych wyzwań globalnych (zmiany klimatu, utrata różnorodności biologicznej), jak i regionalnych – związanych z ochroną przyrody, efektywnością energetyczną, odnawialnymi źródłami energii (wraz z rolą prosumentów), gospodarką ściekową i odpadową, efektywnym wykorzystaniem zasobów, zarządzaniem ryzykiem powodziowym i adaptacją do zmian klimatu, zrównoważonym transportem. Pomoże to zwiększyć efekty ekologiczne przedsięwzięć prowadzonych w tych obszarach.

Jednocześnie oczekujemy, że kształcenie w tym zakresie, na bardziej jednak specjalistycznym poziomie, ukierunkowane na zdobywanie kompetencji, szkolenie kadr i/lub wspieranie zielonych miejsc pracy, znajdzie odzwierciedlenie we wszystkich osiach priorytetowych RPO WŁ. Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach wdrażania Programu nie będzie możliwa bez działań edukacyjnych i rozwijających kompetencje w aspekcie środowiskowym.

Działania edukacyjne i promocyjne zaproponowane nieśmiało w RPO WŁ, głównie w osi priorytetowej III: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA w priorytecie inwestycyjnym 6.1 i 6.4¹⁸ w żaden sposób nie wychodzą naprzeciw wymiernemu i horyzontalnemu wdrażaniu zasady zrównoważonego rozwoju poprzez podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, w tym beneficjentów i grup docelowych poszczególnych działań.

¹⁸ o działaniach promocyjnych mowa jest też w osi priorytetowej III, w priorytecie inwestycyjnym 4.5 i 7.4.

7) Adaptacja do zmian klimatu a horyzontalne wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju

Jednym z celów szczegółowych osi priorytetowej III: GOSPODARKA NISKOEMISYJNA I OCHRONA ŚRODOWISKA¹⁹ jest poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu. Należy podkreślić, że przypisanie tego celu pewnemu wycinkowi jednej z licznych osi priorytetowych nie odpowiada w adekwatny sposób wyzwaniu (i jednemu z celów tematycznych funduszy UE), jakim jest kompleksowa adaptacja do zmian klimatu. Próżno szukać w opisach innych osi priorytetowych ram czy mechanizmów, poprzez które RPO WŁ mógłby realizować horyzontalnie działania adaptacyjne. Program w aktualnej swej wersji mówi o „wzmocnieniu odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu (głównie powodzie i susze), a w przypadku ich wystąpienia zminimalizowanie ich skutków poprzez poprawę systemowego zarządzania ryzykiem”²⁰ oraz istotności „utrzymania właściwych stosunków wodnych, z zachowaniem zasad zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi i przyrodniczymi”. W przykładowych typach przedsięwzięć wymieniono m.in. – co należy przyjąć z pewną nadzieją na skuteczne i przyjazne środowiskowo rozwiązania wspierane w ramach Programu – utrzymanie lub rozwijanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wody. W tym miejscu Program wskazuje na naturalną retencję, ale w kontekście budowy, przebudowy lub modernizacji obiektów małej retencji, co pozostawić może poza zbiorem wspieranych projektów rozwiązania nowoczesne²¹ tj. działania renaturyzacyjne np. spowalniające spływ wód i zwiększające naturalną retencję dolin rzecznych, odtwarzanie terenów wodno-błotnych czy inne związane z retencją glebową lub krajobrazową. Obawy dotyczące ukierunkowania wsparcia na rozwiązania infrastrukturalne potwierdzać mogą zapisy Programu przewidujące poprawę w zakresie gospodarowania zasobami wodnym (poprzez m.in., budowę, przebudowę lub modernizację urządzeń do regulacji poziomu wód), zapobieganie powodziom (poprzez m.in. budowę urządzeń ochrony przeciwpowodziowej) oraz przyjęty wskaźnik rezultatu – pojemność obiektów małej retencji. Dodatkowo, należy zwrócić uwagę na fakt, iż wskaźnik taki nic nie mówi o przydatności obiektu w zarządzaniu ryzykiem wystąpienia powodzi – w tym celu należałoby używać pojęcia pojemności powodziowej (tej, która może być dodatkowo przez obiekt / formę małej retencji przyjęta w czasie wezbrań). Przykładowo: realizacja wielofunkcyjnych zbiorników małej retencji w żaden sposób nie przyczynia się do ograniczania ryzyka wystąpienia powodzi i nie jest działaniem adaptacyjnym do zmian klimatu ze względu na nieistotną pojemność powodziową wynikającą z całkowitej objętości (mała retencja) i ze względu właśnie na wielofunkcyjność, w przeciwieństwie do zbiorników suchych i polderów²².

Postulujemy, aby w ramach przedsięwzięć ochrony przeciwpowodziowej, dostosowania do zmian klimatu i łagodzenia ich skutków ograniczyć się, w oparciu o mierzalne i weryfikowalne kryteria, do faktycznego zarządzania ryzykiem powodziowym i ograniczania go, kładąc nacisk na kompleksowe rozwiązania w skali zlewni, a także działania adaptacyjne w oparciu o funkcje ekosystemów²³ na obszarach zagrożonych, z uwzględnieniem przydatności stosowanych rozwiązań w okresie suszy.

Należy przewidzieć wsparcie dla renaturyzacji cieków wodnych, renaturyzacji i ochrony terenów zalewowych i obszarów podmokłych, zwiększania rozstawy wałów, budowy polderów na zawałach czy zbiorników suchych. Zarządzanie ryzykiem powodziowym (i ograniczanie skutków suszy) musi uwzględniać również zagospodarowanie wód opadowych na terenach zamieszkałych. Należy dopuścić wsparcie dla modernizacji funkcjonujących systemów melioracji, tak by mogły pełnić funkcje nawadniające – wykorzystywać w okresie suszy zmagazynowaną wodę. W ramach przeciwdziałania suszy należy rozważyć budowę podziemnych zbiorników retencyjnych, niepodatnych na parowanie.

Organizacje pozarządowe apelują również, by wszystkie inwestycje infrastrukturalne RPO WŁ, w tym transportowe, były odporne na zmiany klimatu, zwłaszcza w kontekście wezbrań i zjawisk związanych z deszczami nawalnymi (poprzez odpowiednią lokalizację i zastosowanie rozwiązań technicznych i technologicznych) i nie generowały ryzyka wystąpienia podtopień i wezbrań (ograniczenie powierzchni nieprzepuszczalnych, wyposażenie w obiekty magazynujące wodę).

8) Organizacje pozarządowe i społeczeństwo obywatelskie jako beneficjenci Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020

W celu zwiększenia udziału organizacji pozarządowych (i innych podmiotów ekonomii społecznej) we wdrażaniu Regionalnego Programu Operacyjnego, poza rozszerzeniem katalogu możliwych beneficjentów poszczególnych działań, należy dostosować zasady finansowania projektów, w tym np. dotyczących ochrony różnorodności biologicznej, do możliwości podmiotów pozarządowych, m.in. poprzez stworzenie systemowych mechanizmów uzupełnienia wkładu własnego ze środków regionalnych (np. WFOŚiGW), ograniczenie potrzeby przygotowania kosztownych studiów wykonalności, zapewnienie adekwatnych kosztów koordynacji oraz realnych możliwości finansowania zaliczkowego.

Ponadto postulujemy by Zarząd Województwa uwzględnił w projekcie RPO WŁ stworzenie szansy skorzystania z pożytków płynących z oddolnego, partnerskiego podejścia jakim jest podejście RLKS, rekomendowanego przez UE w odniesieniu do

¹⁹ wersja z marca 2014 roku

²⁰ a raczej: zarządzanie ryzykiem ogranicza prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi lub wielkość i skalę jej negatywnych skutków (nie jest istotne jedynie po).

²¹ na rzecz przedsięwzięć sprzecznych z literą i duchem Ramowej Dyrektywy Wodnej i Dyrektywy w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim

²² dodatkowo oddziałują negatywnie na ekosystemy wodne i od wód zależne

²³ ecosystem based climate adaptation

nowej perspektywy finansowej (2014-2020), podejścia wykorzystującego doświadczenia kilku edycji programu Leader. Umożliwi to tworzenie lokalnych partnerstw trójsektorowych na terenie województwa (w miastach, na obszarach pogranicza wsi i miast oraz na terenach wiejskich), a środki mogą być wykorzystywane przez społeczności lokalne także na rzecz osiągania celów środowiskowych, w tym na tworzenie zielonych miejsc pracy, a także na rzecz podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców. Konieczne jest jednak w tym celu opracowanie zasad i procedur wdrażania tego podejścia z udziałem podmiotów zaangażowanych w jego wdrażanie (lokalnych partnerstw) i innych partnerów w taki sposób, aby uniknąć przynajmniej części problemów związanych z wdrażaniem podejścia Leader, które wystąpiły w obecnym okresie i by jego wykorzystanie nie odbywało się ze szkodą dla środowiska lokalnego.

Podsumowując, dalsze prace nad kształtem RPO WŁ powinny prowadzić do tego, by na wszystkich poziomach wdrażania Programu traktować horyzontalnie, w dostrzegalnym wymiarze, zasadę zrównoważonego rozwoju. Muszą adekwatnie adresować efektywne korzystanie z zasobów naturalnych, dążenie do gospodarki niskoemisyjnej (przeciwdziałanie zmianom klimatu), adaptację do zmian klimatu i ochronę różnorodności biologicznej. Organizacje pozarządowe apelują również, by tworzeniu i realizacji RPO WŁ (uszczegółowień, kryteriów wyboru projektów) towarzyszyło wdrażanie zasady partnerstwa.

Lista organizacji popierających stanowisko:

1. Teresa Kotynia, Prezes Zarządu, Stowarzyszenie Zielona Szkoła, ul. Okólna 183, 91-520 Łódź
2. Jarosław Ogrodowski, Błażej Filanowski, Paweł Justyna, członkowie Zarządu, Stowarzyszenie Fabrykancka, ul. Kopernika 46, 90-553 Łódź
3. Piotr Szalkowski, przedstawiciel Stowarzyszenia, Łódzka Inicjatywa na rzecz Przyjaznego Transportu, ul. Marysińska 88A/30, 91-850 Łódź
4. Marcin Stoczkiewicz, Członek Zarządu, Fundacja ClientEarth Poland, Al. Ujazdowskie 39/4, 00-540 Warszawa
5. Jacek Engel, Prezes Zarządu, Fundacja Greenmind, ul. Kaleńska 7/33, 04-367 Warszawa
6. Robert Cyglicki, Dyrektor ds. Kampanii, Fundacja Greenpeace Polska, ul. Lirowa 13, 02-387 Warszawa
7. Magdalena Dul-Komosińska, Dyrektor Naczelny Zarządu, Fundacja WWF Polska, ul. Wiśniowa 38, 02-520 Warszawa
8. Ewa Sufin-Jacquemart, Prezeska Zarządu, Fundacja Strefa Zieleni, ul. Dragonów 2/160, 00-467 Warszawa
9. Radosław Gawlik, Białokórnica 26, Prezes, Stowarzyszenie EKO-UNIA, 50-134 Wrocław
10. Dominik Krupiński, Prezes, Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”, ul. Radomska 22/32, 02-323 Warszawa
11. Dariusz Bukaciński, Prezes Zarządu, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, ul. Odrowąża 24, 05-270 Marki
12. Jacek Tabor, Prezes, Mazowiecko-Świętokrzyskie Towarzystwo Ornitologiczne, ul. Radomska 7, 26-670 Pionki
13. Karolina Baranowska, Wiceprezeska Zarządu, Stowarzyszenie Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”, ul. Zielona 27, 90-602 Łódź
14. Katarzyna Ruszała, Prezeska Zarządu, Stowarzyszenie EKOSKOP, ul. Strzelnicza 15/9, 35-103 Rzeszów
15. Ewa Romanow-Pękał, Prezes Zarządu, Stowarzyszenie Eko-Inicjatywa, ul. Miłosna 1, 82-500 Kwidzyn
16. Tomasz Włoszczowski, Prezes Zarządu, Społeczny Instytut Ekologiczny, ul. Raszyńska 32/44, 02-026 Warszawa
17. Zbigniew Szcześniak, Prezes Zarządu, Stowarzyszenie Tilia, ul. Przysiecka 13, 87-100 Toruń
18. Piotr Zhaniecki, Prezes Zarządu, Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju „Agro-group”, ul. Ciepła 19a, 15-472 Białystok
19. Krzysztof Smolnicki, Prezes Zarządu, Fundacja Ekorozwoju FER, ul. Białokórnica 26, 50-132 Wrocław
20. Krzysztof Gorczyca, Prezes Zarządu, Towarzystwo dla Natury i Człowieka, ul. Głęboka 8a, 20-612 Lublin
21. Jakub Szumin, Prezes Zarządu, Federacja Zielonych Gaja, ul. 5 Lipca 45, 70-374 Szczecin
22. Joanna Furmaga, Prezeska Zarządu, Związek Stowarzyszeń 'Polska Zielona Sieć', ul. Sławkowska 12, 31-014 Kraków

Łódź-Kraków, marzec 2014

Opracowanie: Marta Wiśniewska

Korekta i redakcja: Anna Krawczyk

Copyright © Polska Zielona Sieć 2014

Cytowanie oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone za podaniem źródła.

Niniejsza publikacja została wydana na papierze ekologicznym Cyclus Print, wyprodukowanym w 100% z makulatury, bez użycia chloru ani innych szkodliwych chemikaliów wybielających, z dbałością o niskie zużycie wody.

skład i druk: Wydawnictwo MIP Proxima Corp, Kraków, czerwiec 2014

Nakład: 50 egz.

Związek Stowarzyszeń **Polska Zielona Sieć**

jest ogólnopolską organizacją pożytku publicznego
zrzeszającą organizacje ekologiczne działające w największych miastach Polski.

Naszym celem jest rozwój w zgodzie z naturą.
Budujemy obywatelskie poparcie dla zrównoważonego rozwoju.

Tworzymy mechanizmy społecznej kontroli wydatkowania publicznych funduszy.
Monitorujemy wydatkowanie funduszy europejskich pod kątem oddziaływania na środowisko i rozwój poszczególnych sektorów gospodarki - transportu, energetyki, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej.

Promujemy odpowiedzialne zachowania konsumenckie poprzez zwiększenie wpływu konsumentów na jakość produktów oraz politykę globalnych korporacji.

Wspieramy zrównoważony rozwój krajów Globalnego Południa oraz społeczeństwo obywatelskie w Europie Wschodniej.

Aktywnie działamy dla Natury, Człowieka i Rozwoju.

Główne programy Polskiej Zielonej Sieci to:

Kampania Kupuj odpowiedzialnie! www.ekonsument.pl

Akcja dla Globalnego Południa www.globalnepoludnie.pl

Program Dla klimatu www.dlasklimatu.pl

Fundusze dla zrównoważonego rozwoju www.ekoprojekty.pl

Zielone partnerstwo w Europie Wschodniej www.zielonasiec.pl

Wiele z naszych działań opiera się na aktywności organizacji regionalnych, które wspierają inicjatywy obywatelskie na rzecz ochrony środowiska. Współpracujemy również z organizacjami krajowymi i międzynarodowymi.

Organizacje członkowskie PZS:

- Federacja Zielonych „Gaja” / Szczecin
- Fundacja Biblioteka Ekologiczna / Poznań
- Fundacja Ekorozwoju / Wrocław
- Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” / Łódź
- Społeczny Instytut Ekologiczny / Warszawa
- Stowarzyszenie „Ekoskop” / Rzeszów
- Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne Klub Gaja / Bielsko-Biała/Wilkowice
- Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju „Agro-Group” / Białystok
- Stowarzyszenie Eko-Inicjatywa/ Kwidzyn
- Stowarzyszenie „Tilia”/ Toruń
- Towarzystwo dla Natury i Człowieka / Lublin

Polska Zielona Sieć jest członkiem międzynarodowych sieci NGOs:
CEE Bankwatch Network, SFTEAM, Clean Clothes Campaign.

jak również krajowych sieci organizacji pozarządowych:

OFOP, Grupy Zagranica, Koalicji Sprawiedliwego Handlu, Koalicji Klimatycznej, Koalicji Polskich POE na rzecz Funduszy UE oraz Koalicji Clean Clothes Polska.

Więcej informacji na: www.zielonasiec.pl

ul. Sławkowska 12, 31-014 Kraków
tel./fax: +48 12 431 28 08
e-mail: info@zielonasiec.pl